

Початкова школа і сучасність

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Виходить щомісяця
№ 8 (36) СЕРПЕНЬ 2017

Заснований у вересні 2014 р.

ЗАСНОВНИК
ТОВ «ВИДАВНИЦТВО «БІЛИЙ ТИГР»

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Світлана МАРТИНЕНКО,
ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Надія БІБІК,
ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ДИСНИЙ ЧЛЕН НАПН УКРАЇНИ,
ГОЛОВНИЙ НАУКОВИЙ СПІВРОБИТНИК
ВІДДІЛУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

Марія БРАТКО,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ,
ДИРЕКТОР УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО КОЛЕДЖУ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Алла ЖУКОВА,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ДИРЕКТОР
ГІМНАЗІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН № 323
ДАРНИЦЬКОГО РАЙОНУ м. КИЄВА

Василь ЖУКОВСЬКИЙ,
ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»

Олена МАТВІЄНКО,
ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАСТУПНИК ДЕКАНА З НАУКОВОЇ РОБОТИ
ФАКУЛЬТЕТУ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Тетяна ПУШКАРЬОВА,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК,
ДИРЕКТОР СКАНДИНАВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ
ДАРНИЦЬКОГО Р-НУ м. КИЄВА

Ольга СЛОНЬОВСЬКА,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
ПРИКАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Лариса СОЛОВЕЦЬ,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ВІДМІННИК ОСВІТИ УКРАЇНИ,
ЗАСЛУЖЕНИЙ ВЧИТЕЛЬ УКРАЇНИ

Галина ТАРАСЕНКО,
ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
КАФЕДРИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. КОЦЮБИНСЬКОГО

Людмила ХОРУЖА,
ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Ірина ШАПОШНИКОВА,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ І МЕТОДИКИ
ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ ФАКУЛЬТЕТУ ПЕДАГОГІКИ
І ПСИХОЛОГІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Роман ЯРОШЕНКО,
КАНДИДАТ ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ЗМІСТ

МОВОЮ НАУКИ

Олена МАТВІЄНКО

Психолого-педагогічні основи
адаптації дітей молодшого
шкільного віку до шкільного
навчання

2

Галина ТАРАСЕНКО

Чого вчать учнів поетичні образи
природи, або як екологізувати
свідомість учня засобами
української дитячої поезії
До 100-річчя з дня народження
Марії Познанської

7

Ольга ЗАРУДНЯ

Блочно-змістові складові
моніторингу професійної
діяльності вчителя
початкової школи

10

Людмила ШКАРБАН

Сучасні підходи до роботи
з ліворукими дітьми:
практичні поради

13

МЕТОДИЧНИЙ АРСЕНАЛ УЧИТЕЛЯ

Людмила СТЕБЛЮК

Піклування про здоров'я у сім'ї
Урок основ здоров'я, 1 клас

18

Світлана ГОНЧАРОВА

З Україною у серці
Усний журнал, 2 клас

21

Тетяна СІВАШ

Літня рапсодія, або як організувати
урок узагальнення вражень про літо
і систематизації набутого досвіду
Інтегрований урок, 2 клас

25

Світлана БАКАНЬОВА

Діти єднають Україну
Тренінг для учнів 3 класу
та їхніх батьків

28

Інна КОШМАН

Все, що рідне, хай нам буде
найдорожче і святе, рідна віра,
рідна мова, рідний край наш
над усе!
Урок-квест для учнів 4 класу

30

Світлана ЧЕРНЯЄВА

Свято Покрови.
День українського козацтва
і захисника України
Сценарій свята

37

ЛІТО ДЛЯ ДІТЕЙ

Як я провів літо

43

Розмалуй місце, де ти проводив
своє літо

44

СТОРИНКА ДИТЯЧОЇ ТВОРЧОСТІ

**Твори про Україну
учнів Скандинавської гімназії
Дарницького р-ну м. Києва**

Укладено магістранткою
Педагогічного інституту
Київського університету
імені Бориса Грінченка
Інною ГНЕД

46

ЦЕ ЦІКАВО!

Скоромовки

17

У які ігри грали діти
чотири тисячі років тому?

24

Загадки для дітей

29

На 1 сторінці обкладинки:
Ілля Зарудній, 6 років

Сучасні підходи до роботи з ліворукими дітьми: практичні поради

Людмила ШКАРБАН,

*викладач кафедри початкової освіти
Педагогічного інституту Київського університету
імені Бориса Грінченка, м. Київ*

Постановка проблеми. Аналіз практичної діяльності вчителів початкової школи засвідчив, що існує тенденція до зростання кількості ліворуких учнів у першому класі, що зумовлює необхідність звернути увагу на сучасні підходи до роботи з ними. Явище ліворукості відоме людству споконвіку, а знання про те, що люди розрізняються за здатністю користуватися правою або лівою рукою, виникло, очевидно, водночас із народженням свідомості. Розподіл на ліворуких та праворуких є унікальною особливістю людини. Ліворукість – явище рідкісне й одночасно розповсюджене. Всюди, де «збиралося більше тридцяти осіб, обов'язково був лівша» [4, 15]. Останнім часом серед молодого покоління планети відсоток лівшів стрімко зростає: сьогодні кожен десятий житель Землі віддає перевагу лівій руці. Як засвідчив проведений аналіз, за радянських часів ліворукість не схвалювалась, ще у дошкільному віці насильно викоринювалась перевчанням. У 80-ті роки ХХ століття проблема психічного здоров'я ліворуких дітей та підлітків стала предметом дослідження учених-ентузіастів. Саме вони звернули увагу громадськості на те, що перевчання ліворуких дітей призводить до виникнення у них різноманітних нервово-психічних розладів, зміни асиметрії півкуль головного мозку, а звідси – складна перебудова пізнавальних процесів і новоутворень.

У 70–80-ті роки ХХ століття нейронауки охопив так званий латеральний бум, викликаний дивовижними досягненнями американських нейрохірургів і нейропсихологів. «Латеральний», в перекладі з латинської, означає «сторонність, боковизна» і щодо людини означає нерівнозначність, асиметрію правих і лівих органів та систем. У 1982 році Роджеру Сперрі було присуджено Нобелівську премію за вивчення спеціалізації лівої та правої півкуль мозку людини.

У результаті обстеження населення в різних регіонах СРСР (Україна, Росія, Вірменія), загалом було охоплено 16 тис. осіб, виявлено дефіцит ліворуких

порівняно із західними країнами, де їх було більше в чотири-п'ять разів. Виявилось, головний чинник, що викликає зникнення ліворукості в СРСР, – це насильницьке перевчання шульг у сім'ях, дитячих садках, школах. Уперше в світі українські фахівці верифікували (тобто отримали достовірні наукові факти), як «розплачується» ліворука дитина за таке насильство над нею. Розпочата в 1980 році науково-громадська кампанія на захист ліворуких дітей від перевчання, виступи в засобах масової інформації: пресі, на радіо, телебаченні, звернення в союзні Міністерства охорони здоров'я і освіти спрацювали. В Україні та країнах СНД ліворуких дітей перестали перевчати, їх кількість збільшилася в 2,5–3 рази. Якщо раніше у середньому кількість ліворуких дітей була в межах 3 %, то сьогодні ця кількість зросла до 9–15 %. І з кожним роком кількість ліворуких першокласників збільшується [5, 25].

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема навчання і виховання ліворуких дітей досліджувалась багатьма психологами та педагогами (М. М. Безруких, Н. Н. Брагіна, Т. А. Доброхотова, А. В. Семенович, А. Л. Сиротюк, А. П. Чуприков та ін.). Науковці стверджують, що перевчати ліворуку дитину означає змінювати специфічні якості її психіки, що негативно впливає на її психічний стан, емоційне благополуччя і здоров'я загалом.

Сучасна тенденція до збільшення кількості ліворуких першокласників свідчить про відмову батьків і педагогів від перевчання й терпиме ставлення до проявів ліворукості в дітей, адже насильницьке перевчання ліворуких школярів писати правою рукою призводить до серйозних змін у поведінці дитини: вона стає дратівливою, вередливою, неспокійно спить, у неї погіршується апетит, розвиваються невротичні реакції.

Однак відмова від перевчання не розв'язує всі проблеми, як це здається на перший погляд, а навпаки, породжує нові запитань: «Як формувати

навичку письма в ліворуких учнів?», «Які особливості розвитку таких дітей необхідно знати й враховувати, щоб запобігти виникненню у них труднощів у процесі навчання?», «Чи існує спеціальна методика навчання письма з урахуванням особливостей мозкової організації рухових операцій ліворуких дітей?» тощо [4, 35].

З урахуванням важливості та актуальності зазначеної проблеми маємо на меті визначити сучасні підходи до роботи з ліворукими учнями.

Психологи, методисти, вчителі початкової школи зазначають, що у процесі навчання ліворуких дітей мають враховуватися їхні індивідуальні особливості, а методика формування навичок письма має будуватися по-іншому. У ліворуких дітей здебільшого зустрічаються порушення моторного розвитку, координації рухів руки, кисті, пальців рук, а також недостатність розвитку зорово-просторового сприйняття, зорової пам'яті і зорово-моторної координації. Це спричиняє виникнення труднощів у процесі формування графічної навички. Ліворуки першокласники погано сприймають і запам'ятовують літери складних конфігурацій, не уявляють зоровий образ букв загалом. Це призводить до порушення співвідношення елементів, «дзеркального» написання букв. Дитина плутає схожі за зображенням букви, пише зайві елементи або не дописує їх. Ліворуки учні мають нестійкий почерк: нерівні штрихи, великі, розтягнуті букви різного нахилу. У таких дітей дуже повільний темп письма.

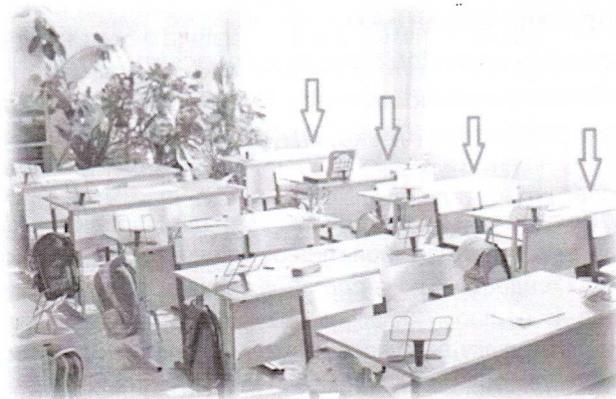
З метою попередження дзеркального відображення літер доцільно застосовувати ефективні прийоми роботи, а саме: зоровий аналіз літери, конструювання букви з її елементів, обведення літери за контуром, письмо «в повітрі» з розплющеними й заплющеними очима, зображення елемента під рахунок, мокрим пензлем на дошці, використання таблиць із літерами, письма з коментуванням.

У першому класі, враховуючи підвищену емоційність і велику вразливість цих учнів, необхідно проводити навчання письма в доброзичливій атмосфері, чуйно ставитися до проблем лівшів, визначати їхні найменші успіхи. Якщо під час виконання графічних вправ ліворуки діти проявляють агресивну впертість, то краще переключити їхню увагу на інший вид роботи, наприклад, дидактичну гру, а не вимагати обов'язкового завершення письмового завдання. Вчителю початкової школи необхідно вміти правильно організувати навчальний процес, а для цього треба точно знати, як посадити ліворукого учня за партою, як покласти зошит, підручник, як він має тримати ручку, щоб йому було зручно. Організуючи навчальне середовище ліворукої дитини, педагогу важливо знати і пам'ятати, що:

– у процесі письма та малювання світло має падати із правого боку;

– обладнання, книжки та зошити мають знаходитися ліворуч;

– у зошити доцільно вкладати «промокальний» папір, щоб дитина могла класти його під ліву руку і не «розмазувати» написане раніше.

Ліворуких дітей відрізняє від праворуких також більш повільний темп письма. Крім «дзеркального письма» зустрічається неправильне написання літер, викривлення їх конфігурації, характерне виражене порушення почерку. Взагалі, навчання письма ліворуких першокласників – процес досить тривалий і важкий.

Із серйозними труднощами ліворуки першокласники зустрічаються вже на перших уроках навчання грамоти, адже гігієнічні умови під час письма лівою рукою (положення тіла, розміщення зошита чи рук) значно відрізняється від вимог, які ставляться до дітей, що пишуть правою. Загалом ці вимоги можна сформулювати таким чином:

1. Врахування положення тіла під час письма.

При правильному положенні ліворуки першокласники мають сидіти прямо, не доторкаючись грудьми до столу. Ноги всією ступнею мають стояти на підлозі чи підставці, голова дещо схилена направо.

2. Положення рук, кисті руки і прийоми тримання ручки.

Руки під час письма мають лежати таким чином, щоб лікоть лівої руки трохи виступав за край столу

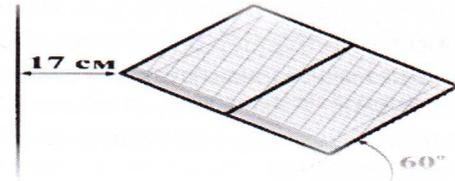
і ліва рука вільно рухалась рядком зверху вниз, а права – лежала на столі і знизу підтримувала б аркуш. Кисть лівої руки більшою частиною долоні має бути звернена до поверхні столу. Точками опори для кисті мають бути нігтьова фаланга дещо зігнутого мізинця і нижня частина долоні. Ручка кладеться на середній палець, на його верхню нігтьову частину. Нігтьова фаланга великого пальця притримує ручку, а вказівний легко кладеться зверху ручки на відстань 1,2–2 см від пишучого кінця і керує рухами пальців. У процесі писання рух відбувається зліва направо (напрямок ручки під час письма лівою рукою – вліво, а рухи кисті та пальців – вправо).

3. Розміщення зошита.

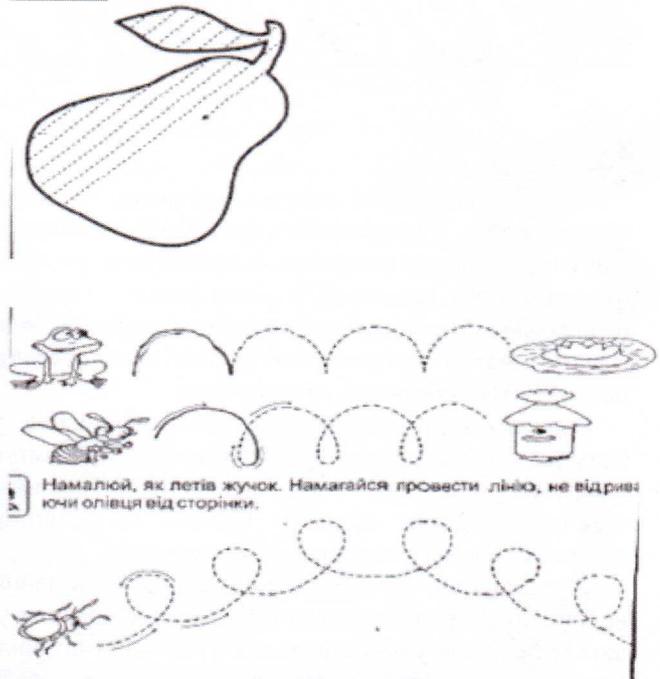
Зошит має лежати з нахилом вліво, таким чином, щоб нижній правий кут сторінки, на якій пише дитина, був направлений на середину її грудей. За

мірою заповнення сторінки права рука посуває зошит догори, причому нижній кут сторінки і далі спрямований в середину грудей. Ліворукій дитині важко орієнтуватися в зошиті й рядку. Дитина не відразу може визначити ту сторону, з якої треба починати писати, плутає напрямом. І це не дивно, бо у ліворуких, на відміну від праворуких, провідною є права півкуля мозку, а ліва – їй підкоряється. Саме в правій півкулі закладено функції, пов'язані з лівою рукою, які забезпечують нормальний перебіг мови та процесів мислення [6, 241].

Ліва рука у процесі письма робить рухи руки симетричні рухам правої руки, тобто рухи – справа наліво. Для дітей з провідною лівою рукою в початковий період навчання письма необхідні вправи, які безпосередньо будуть готувати руку до роботи та орієнтації в рядку. Досить часто, щоб навчитися чому-небудь новому (наприклад, письму), ліворукі діти залучають на допомогу максимум зовнішніх довільних засобів для оволодіння простими операціями, які у праворуких дітей формуються без особливих зусиль згідно з відомими психологічними законами.

Ліворукі:

2 Намалюй, як летів жук. Намагайся провести лінію, не відриваючи олівця від сторінки.

Ліворука дитина щоразу щось вигадує, що допомогло б їй орієнтуватися у складному світі праворуких. Тому найкраще допомогти лівші, максимально автоматизувавши для нього якомога більше повсякденних операцій.

На уроках письма у процесі вивчення кожного елемента літери не варто примушувати дитину самостійно шукати траєкторію руху, не можна діяти за принципом механічного копіювання «роби, як я». Важливо не лише пояснити, де починати, куди вести, де закінчувати, а й повторити цю інструкцію, щоб дитина змогла подумки продиктувати її при потребі. Вчителю варто було б разом із дитиною виконати і прокоментувати траєкторію руху в повітрі. Крім того, доцільно позначити точки початку руху (опорні точки), проаналізувати, з яких частин складається літера, побачити кожен частину, визначити точку початку руху і його траєкторію.

Під час виконання завдань важливо постійно підкріплювати правильне виконання кожного елемента похвалою і, навпаки, не акцентувати увагу на неправильному написанні. У цьому випадку в дитини буде більше можливостей для досягнення результатів. Педагогу варто пам'ятати, що дитина має право на помилку, яку завжди можна виправити.

Підготовка до оволодіння навичкою письма з урахуванням зазначених особливостей розвитку ліворуких учнів дасть змогу запобігти виникненню труднощів під час навчання грамоти та розвитку дисграфії на подальших етапах навчання.

Для ліворуких дітей корисним є також виконання вправ, спрямованих на розвиток фонематичного слуху, що є необхідною умовою успішного навчання читання. Діти із порушенням фонематичного слуху не чують

звук, не можуть встановити послідовність їх у слові, як результат – пропускають, замінюють або пишуть зайві літери у словах. Ліворуким учням варто пропонувати вправи, які передбачають складання слів і речень із частин (наприклад: «Ланцюжок слів», «Знайди зайве слово», «Доповни речення, використовуючи малюнки-опори», «Склади речення»), вправи для подолання дислексії (наприклад: «Склади слова і знайди серед них зайве»).

Відомо, що ліворуки молодші школярі запам'ятовують не саме слово, а образ, який виникає в їхній уяві. Тож із метою засвоєння навчального матеріалу вчитель має пропонувати ліворуким учням вправи, спрямовані на розвиток уяви і фантазії, створення асоціацій, передбачати завдання, мета яких – створення образів та їхніх нових комбінацій. Саме такі вправи і завдання є доцільними, оскільки допомагають ліворуким школярам цілісно сприймати картини.

На уроках літературного читання ліворуких учнів доцільно залучати до усного опитування, а також пропонувати завдання з «відкритим» запитанням й фіксованим терміном виконання, у процесі якого вони могли б виявити творче мислення й винахідливість. На таких заняттях необхідно застосовувати такі завдання, як: переказати текст, знайти уривок, словесно змалювати сюжет; скласти скоромовку, загадку, лічилку; створити казку, усмішку (за аналогією); прочитати текст в особах, за допомогою інтонації передати почуття співрозмовника; інсценування, драматизація творів; створити на основі прочитаних творів літературний етюд, наприклад: музика весняного (літнього, осіннього) дощу, звуки осені (весни), колір літа (весни, осені, зими, радості, суму тощо); пофантазувати. Для успішного запам'ятовування віршів доцільно застосовувати візуальні образи та ейдотехніку. Організуючи роботу ліворуких дітей на уроці, учителям варто об'єднувати дітей в пари або групи, оскільки така форма організації буде спонукати їх до дії, розвиватиме впевненість у собі, дозволить розкрити внутрішній світ, сприятиме пробудженню їхніх творчих здібностей.

На уроках української мови доцільно застосовувати комунікативні вправи, в основі яких лежить навчально-мовленнєва ситуація, яка передбачає стимулювання учнів до створення конкретних висловлювань. Педагогу варто пропонувати ліворуким дітям творчі завдання, які будуть спрямовані на активізацію їхнього мислення, залучатимуть їх до дослідницької діяльності.

Процес читання завдань у підручнику досить часто викликає у ліворукого учня труднощі в розумінні їхнього змісту, тому робота вчителя з такими дітьми має бути спрямована на визначення етапів роботи

над вправою, аналіз запропонованих завдань. Після детального аналізу змісту вправи ліворукимі дітям буде легше виконати всі запропоновані завдання. Зазначимо, що ліворукому учневі набагато легше виконати такі завдання, як: розшифрувати ребуси, анаграми, відгадати загадки тощо.

Висновки. Сподіваємося, що наші поради стануть у нагоді вчителям початкової школи, які працюють із ліворукими дітьми. Педагоги мають вміти організовувати навчально-пізнавальну діяльність молодших школярів із урахуванням особливостей півкуль головного мозку, працювати, орієнтуючись на різні типи характерів, стилі навчання, мати стійку мотивацію щодо формування особистості. Відтак, єдиних підходів у роботі з ліворукими учнями як в теорії, так і на практиці не існує. Це залежить від об'єктивних і суб'єктивних чинників, які безпосередньо впливають на організацію навчально-пізнавальної діяльності цих дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Брагина Н. Н. Функциональные асимметрии человека / Н. Н. Брагина, Т. А. Доброхотова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Медицина, 1988. – 240 с.
2. Мартиненко С. М. Основи діагностичної діяльності вчителя початкової школи : навч-метод. посіб. / С. М. Мартиненко. – К.: Сім кольорів, 2010. – 262 с.
3. Чабайовська М. І. Зошит з каліграфії для лівшів. Частина I. II / М. І. Чабайовська. – Тернопіль : Мальва-ОСО, 2011. – 56 с.
4. Цепова І. В. Навчаємо письма ліворуких дітей / І. В. Цепова. – Х.: Вид-во «Ранок», 2009. – 128 с.
5. Чуприков А. П. Асиметрія мозку та ліворукість : монографія / А. П. Чуприков, Р. М. Гнатюк, М. А. Чуприкова. – К.: КММ, 2011. – 140 с.
6. Шкарбан Л. В. Особливості роботи вчителя початкової школи з ліворукими першокласниками / Л. В. Шкарбан / Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : збірник наукових праць Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Випуск 18. – К., 2013. – С. 239–243.

Це цікаво!

Скоромовки

Хитру сороку
Спіймати морока,
А на сорок сорок –
Сорок морок.

На печі, на печі
Смачні та гарячі
Пшеничні калачі –
Хочеш їсти калачі,
Не сиди на печі.

Мурашка муркоче –
Морозива хоче.
Мурашко руденький, –
Замерзнеш дуренький.

Прийшов Прокіп – наляв окріп.
Іде Гаврило – ще не зварилось.
Прийшов Денис – наляв сім мис,
Прийшов Тарас – з'їв усе нараз.

Летів горобчик, сів на стовпчик,
Пробіг хлопчик, утік горобчик.

Годувала Гава гавенят на ганку,
Зготувала в горщику гарну запіканку.

Укладено за матеріалами Інтернет-ресурсу:
Реферати. [Електронний ресурс]. –
Режим доступу : <http://ua.textreferat.com>.

© Шкарбан Л., 2017

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
«ВИДАВНИЦТВО «БІЛИЙ ТИГР»

Початкова школа і сучасність

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Генеральний директор, шеф-редактор

Роман ЯРОШЕНКО

Відповідальна за випуск

Анастасія ІВАНОВА

Матеріали для публікації
просимо надсилати на електронну пошту:
po-press@ukr.net

За опубліковані матеріали (фактичність і точність цитування, оригінальність твору та ін.) несе відповідальність лише автор. Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати прийняті до друку матеріали.

У випадку використання матеріалів посилання на журнал є **ОБОВ'ЯЗКОВИМ**.

Усі права захищено. Жодні частини, елементи, ідея, композиційний підхід цього видання не можуть бути скопійованими чи відтвореними в будь-якій формі та будь-якими засобами – ні електронними, ні фотомеханічними, у тому числі й ксерокопіюванням, записом або комп'ютерним архівуванням, без письмового дозволу видавця.

Свідоцтво про державну
реєстрацію
друкованого засобу
масової інформації
КВ № 20887-10688Р від
22.08.2014 р.

Підписано до друку 15.08.2017 р.
Формат 60 x 84 1/8. Папір
офсетний.
Умов. друк. арк. 5,58.
Обл.-вид. арк. 3,87.
Тираж 1000 прим.

Адреса редакції журналу:
04209, м. Київ,
вул Героїв Дніпра, 31-Б.
Тел.: (044) 451-61-42

Видруковано у
Видавничий дім «АртЕк».
04080, Київ,
вул. Оленівська, 8, к. 22.
Свідоцтво про внесення
до Державного реєстру
ДК № 4779 від 15.10.2014 р.

+380 96 796 4122

po-press@ukr.net

© «Початкова школа і сучасність», 2017
© «Видавництво «Білий Тигр», 2017